

Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej

JOLANTA DANIELEWICZ, ZOFIA KUBIŃSKA

Psychospołeczne zagrożenia funkcjonowania rodziny w opinii maturzystów szkół białskich

Jaka jest współczesna rodzina? Czy jest oazą szczęścia i pokoju? Czy zapewnia swoim członkom wszystkie potrzeby? Czy każdy z nich właściwie i odpowiednio realizuje swoje role? Czy rodzina wywiązuje się ze swoich zadań, funkcji? Odpowiedzi na te pytania szukają przede wszystkim Ci, którzy chcą ją założyć oraz Ci, którzy chcą rodzinie pomagać.

W literaturze prorodzinnej istnieje wiele wspaniałych definicji rodziny, jedna z nich jest autorstwa Dyczewskiego (1994). Rodzina jest wspólnotą osób i instytucją społeczną opartą na miłości i wolnym wyborze kobiety i mężczyzny połączonych małżeństwem, którzy odpowiadając wzajemnie za siebie, rodzą i wychowują następne pokolenie w taki sposób, aby ono także rodziło i wychowywało nowe pokolenie.

Zagrożenia cychające na współczesną rodzinę są liczne, a są to zagrożenia skierowane na człowieka szczególnie na dziecko czyli przeciw życiu.

Gdy oglądamy telewizję, czytamy prasę lub jakieś statystyki z badań opinii publicznej, to uzyskujemy pesymistyczny obraz rzeczywistości. Małżeństwo i rodzina ukazywane są jako przeżytek, a szczęśliwe małżeństwo i rodzina jako niewygodny ideał lub mit. Prezentowane statystyki, filmy, obrazy, artykuły pokazują nam, że małżeństwo i rodzina są w permanentnym konflikcie, w destabilizacji, w rozpadzie. Pokazują je jako wspólnoty, w których nieuchronnie panuje konflikt interesów i walka płci oraz walka między pokoleniami, zakłamanie, zdrady, przemoc. Taki obraz rodziny stwarza w młodym pokoleniu poczucie, że nie sposób utworzyć szczęśliwą rodzinę zwłaszcza, że wspomnienia z własnych rodzin macierzystych u wielu młodych ludzi nie są ciepłe i miłe (Kornas – Biela 2000). Kornas – Biela w swoim artykule ukazuje trzy najważniejsze siły destrukcyjne niszczące rodzinę będącą kołyską narodu. Pierwszą jest styl życia narzucany przez sytuację prawną w jakiej rodzina się znajduje z powodu antyrodzinnej polityki państwa. Drugą stanowią idee postmodernistyczne, które głoszą relatywizm poznawczy, odrzucają istnienie prawdziwych stałych, zawsze obowiązujących. Lansowanie poglądu o braku różnic między kobietami i mężczyznami powoduje eliminację ról (żony, męża, ojca, matki). Trzecią siłą niszczącą rodzinę są idee feministyczne szerzące pogląd równości bez różnic między kobietami i mężczyznami.

W związku z powyższą sytuacją zaistniała potrzeba przygotowania młodego pokolenia do szczęśliwego i świadomego życia rodzinnego oraz społecznego. Głównym zadaniem zajęć „Wychowanie do życia w rodzinie” jest wspieranie wychowawczej roli rodziny oraz pomoc w osiągnięciu dojrzałości psychoseksualnej młodego człowieka. Kształtowanie pozytywnego stosunku do płciowości (kobiecości, męskości), w uświadamianiu roli rodziny w życiu człowieka, jak również przekazywanie rzetelnej wiedzy na temat zmian psychospo-

łecznych i biologicznych na różnych etapach rozwoju człowieka (Biblioteka Reformy, 31/2001).

Celem pracy było poznanie i ukazanie opinii maturzystów szkół bialskich dotyczących psychospołecznych aspektów funkcjonowania współczesnej rodziny a w szczególności takich jak: hierarchia wartości współczesnej rodziny; spełnianie funkcji rodzinnych; zaspakajanie potrzeb dziecka; postrzeganie dziecka przez współczesną rodzinę; zagrożenia funkcjonowania współczesnej rodziny.

Badania przeprowadzono wśród 177 maturzystów szkół bialskich w roku szkolnym 2003/2004. Badani udzielili odpowiedzi na pytania zawarte w autorskim kwestionariuszu ankiety.

WYNIKI BADAŃ

Tabela 1. Hierarchia wartości współczesnej rodziny w opinii bialskich maturzystów

Lp.	Rodzaje wartości	Ilość pkt.
1.	Dobre zdrowie	1164
2.	Bliskie relacje i dobre więzi rodzinne	1157
3.	Dobra materialne	1070
4.	Bardzo dobre zarobki	1028
5.	Wykształcenie wszechstronne rodziców i dzieci	987
6.	Satysfakcjonująca praca zawodowa	940
7.	Wspieranie innych	922
8.	Religijność i wiara w Boga	888
9.	Kariera i zdobycie popularności	811
10.	Podróże (turystyka)	768

Tabela 2. Spełniane funkcje przez współczesną rodzinę

Funkcje	Wcale %	W minimalnym %	W średnim %	W dużym %	W b. dużym %
Seksualne	19,21	23,16	39,55	13,56	4,52
Prokreacyjne	1,69	27,12	44,64	20,90	5,65
Opiekuńcze	0,57	2,82	29,38	39,55	27,68
Wychowawczo- socjalizacyjne	1,13	8,48	36,72	33,33	20,34
Finansowo- gospodarcze	-	7,35	40,11	37,29	15,25
Emocjonalno- rozrywkowe	2,82	20,90	45,77	22,60	7,91

Tabela 3. Zaspakajanie potrzeb dziecka przez współczesną rodzinę

Potrzeby	Wcale %	W minimalnym %	W średnim %	W dużym %	W b. dużym %
Fizjologiczne	2,82	6,22	26,55	47,46	16,95
Bezpieczeństwa	1,13	3,95	27,12	48,59	19,21
Miłości	1,69	5,65	39,55	35,03	18,08
Przynależności	1,69	5,09	44,07	38,98	10,17
Poznania i rozwoju	1,13	8,48	38,98	37,29	14,12
Religijne(duchowe)	7,35	29,38	31,07	20,90	11,30
Uznania i szacunku	0,57	14,12	41,81	31,64	11,86
Estetyczne	2,82	10,17	40,68	37,85	8,48

Tabela 4. Sposób postrzegania dziecka przez współczesną rodzinę

Postrzeżenie dziecka	Wcale %	W minimalnym %	W średnim %	W dużym %	W b. dużym %
Jako spadkobierca dorobku rodziny	11,30	28,81	29,38	22,03	8,48
Jako podpora na stare lata	2,82	18,08	33,33	34,47	11,30
Jako spełnienie ambicji i marzeń	2,82	9,04	28,25	40,11	19,77
Przedłużenie rodu	6,78	20,34	30,51	32,77	9,60
Jako dar boży	14,69	28,81	22,04	24,86	9,60
Jako współpracownik w rodzinnym przeds.	11,86	30,51	36,72	16,95	3,96
Jako wzmocnienie prestiżu w społeczności	11,86	28,81	30,51	26,55	2,27
Jako owoc miłości małżonków	7,35	20,90	29,94	27,12	14,69
Brak akceptacji dziecka	26,55	33,90	27,69	10,17	1,69

Na podstawie odpowiedzi maturzystów dotyczących hierarchii wartości współczesnej rodziny został sporządzony jej obraz ukazany w tabeli nr 1. Na pierwszym miejscu znalazło się dobre zdrowie, na drugim bliskie relacje i dobre więzi rodzinne, na kolejnym dobra materialne. Jeżeli chodzi o to jak badani dostrzegają spełnianie funkcji przez rodzinę, stwierdzili w większości (36,72% - 45,72% badanych), że funkcje są spełniane w średnim stopniu, jedynie funkcja opiekuńcza w dużym stopniu. (tab.2)

W opinii dużej grupy respondentów takie potrzeby dziecka jak potrzeba miłości, przynależności, poznania, religijne, szacunku i estetyki. Zaspakajane są w średnim stopniu, w dużym zaś potrzeby fizjologiczne i bezpieczeństwa. (tab.3)

Badani maturzyści (w odsetkach 29,38%; 29,44%; 30,51%;36,72%;) odpowiednio uważają, że rodzina postrzega dziecko w średnim stopniu jako spadkobiercę, jako owoc miłości małżonka, , jako wzmocnienie prestiżu, współpracownika. Znaczna część badanych 40,11% stwierdza, że rodzina postrzega dziecko jako spełnienie ambicji w dużym stopniu, w tym samym stopniu 32,77% i 34,47% grupy uważa, że dziecko jest przedłużeniem rodu i podpo-

ra dla rodziny na stare lata . Znaczący odsetek (28,81%;) badanych uznał, że dziecko w minimalnym stopniu jest postrzegane przez rodzinę jako dar boży. Również w tym samym stopniu blisko 34% uważa, że w rodzina nie akceptuje dziecka. (tab.4)

W pytaniu otwartym dotyczącym największego zagrożenia funkcjonowania współczesnej rodziny młodzi respondenci udzielili zróżnicowanych odpowiedzi. Większość badanych wymieniła kilka rodzajów zagrożeń, nieliczni (9,6%) nie wskazali żadnego.

Analiza rodzajów zagrożeń pozwoliła ustalić następującą ich kolejność. Największa liczba badanych wskazała alkoholizm i używki. Za drugie ważne zagrożenie rodziny młodzież uznała koncentrowanie się rodziców na pracy a nie na rodzinie. Brak środków finansowych i bezrobocie to kolejne wskazane zagrożenia. Na dalszych miejscach znalazły się: brak zainteresowania rodziców dzieckiem, przemoc, agresja w rodzinie, rozluźnienie więzi rodzinnych, rozwody.

W raporcie o sytuacji polskich rodzin (Kopera 1998) autor wśród głównych zagrożeń dotyczących dzieci i młodzieży, za których odpowiedzialność ponoszą rodzice zalicza: brak zainteresowania rodziców

- propagowanie konsumpcyjnego stylu życia
- upadek autorytetu szkoły
- zły wpływ mediów, sekty
- wpływ środowiska rówieśniczego, inne

Wg Dyczewskiego (1994) obniżenie dochodów i bezrobocie wywołuje inne negatywne zjawiska w rodzinie. Wzmaga niepokój o jutro, wywołuje stresy, konfliktowość, popycha do uzależnień, kształtuje postawy antyspołeczne. Po dłuższym okresie trwania bezrobocie może stać się przyczyna dezintegracji rodziny i jej upadku.

Rocznik statystyczny (GUS 2003) wskazuje, że bezrobocie w latach 1995 – 2002 sukcesywnie wzrastało od 14,9% do 18,2%; liczba osób zarejestrowanych w poradniach odwykowych wzrosła w 2002 r. o 50% w stosunku do roku 1995.

WNIOSKI

1. Według badanych maturzystów pierwsze trzy miejsca w hierarchii wartości współczesnej rodziny zajmują: dobre zdrowie, bliskie i dobre relacje oraz dobra materialne.
2. Badani maturzyści uważają, że współczesna rodzina swoje funkcje spełnia w średnim stopniu.
3. Większość respondentów stwierdziła, że potrzeby dziecka są przez rodzinę zaspakajane w średnim i dużym stopniu.
4. Wśród badanych 40% uważa, że w dużym stopniu dziecko jest postrzegane przez rodzinę jako spełnienie ambicji i marzeń, 1/3 odpowiadających uznała, że jest brak akceptacji dziecka w rodzinie w minimalnym stopniu, nieco mniejsza liczba osób (26,55%), że rodzice wcale nie akceptują.
5. Do zagrożeń funkcjonowania współczesnej rodziny badani zaliczyli: alkoholizm i używki, koncentrowanie się rodziców na pracy a nie na rodzinie, brak środków finansowych i bezrobocie.

PIŚMIENNICTWO

1. Biblioteka reformy 31 MEN., 2001, O wychowaniu do życia w rodzinie., Warszawa
2. Dyczewski L., 1994, Rodzina, społeczeństwo, państwo. Towarzystwo Naukowe, KUL, Lublin
3. G.U.S. 2003, Rocznik Statystyczny RP, Warszawa, s. 160, s.300

4. Kapera K., 1998, Raport o sytuacji polskich rodzin, Warszawa, s.147
5. Kornas – Biela D., 2000, Poszedł z nimi i wrócił do Nazaretu. Rodzina szansą III tysiąclecia (w.) red. Ryszka R. Polska rodzina na progu Trzeciego Tysiąclecia. Nobertinum, Lublin

STRESZCZENIE

Celem pracy było poznanie i ukazanie opinii maturzystów szkół białskich dotyczących psychospołecznych aspektów funkcjonowania współczesnej rodziny a w szczególności takich jak: hierarchia wartości współczesnej rodziny, spełnienia funkcji rodzinnych, zaspakajanie potrzeb dziecka, postrzeganie dziecka przez współczesną rodzinę, zagrożenia funkcjonowania współczesnej rodziny.

Badania przeprowadzono wśród 177 maturzystów szkół białskich. W badaniach wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety.

Badani maturzyści na pierwszych trzech miejscach w hierarchii wartości współczesnej rodziny umieścili dobre zdrowie, bliski i dobre relacje, dobra materialne. Młodzi respondenci stwierdzili, że współczesna rodzina swoje funkcje spełnia w średnim stopniu. Potrzeby dziecka są przez rodzinę zaspakajane w średnim i dużym stopniu i postrzegane przez nią jest jako spełnienie ambicji i marzeń. Do zagrożeń funkcjonowania współczesnej rodziny badani zaliczyli alkoholizm, używki, koncentrowanie się rodziców na pracy a nie na rodzinie, brak środków finansowych i bezrobocie.

SUMMARY

The aim of this work was to show the opinion of Biała Podlaska high school's graduates.

Concerning psychosociological aspects of functioning of the contemporary family. The work focused on the hierarchy of values in the contemporary family, performing family functions, providing children's basic needs perceiving the child by the family and the treats of its functioning.

The research was carried out among 177 graduates of Biała Podlaska high schools.

The researches used author's inquire sheet survey. The graduates examined enlisted on the first three places in the hierarchy of values of the contemporary family: good health, close and good relationships and material goods. Young respondents claimed that family performs its functions to a certain degree. The needs of the child are provided by the family to a medium, high degree and they are perceived as dreams and ambitions coming true. The students listed alcoholism, addictions, their parents' concentration on work, not on the family, the lack of financial means and unemployment as the main treats of proper functioning of the family.